

การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา**คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี****The Development of Learning Model to Enhance Responsibility for
Teacher Students in Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat
University****ปริญา ปริพัฒน์^{1*}****Pariya Pariput^{1*}**

(Received: 2024-10-08; Revised: 2024-10-24; Accepted: 2024-10-30)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาารูปแบบและศึกษาผลการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่เรียนรายวิชาปรัชญา การศึกษาและความเป็นครูมืออาชีพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 หมู่เรียน นักศึกษา 28 คนซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบประเมินความรับผิดชอบ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ และ 4) แบบบันทึกสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน คือ “SPIRIT” ได้แก่ (1) กำหนดเป้าหมาย (Set goal) (2) ออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ (Plan) (3) นำไปปฏิบัติ (Implement) (4) ตรวจสอบและปรับปรุง

¹อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Lecture, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding Author: pariya.p@ubru.ac.th

(Review) (5) ประเมินบ่งชี้ความสำเร็จ (Identify) และ (6) ยอมรับปรับเปลี่ยน (Transform)
 2) ผลการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา ประกอบด้วย 2.1) นักศึกษามีคะแนนการประเมินความรับผิดชอบของตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2.3) ผลจากการสะท้อนคิดพบว่า นักศึกษาได้คิดไตร่ตรองและสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองหลังการปฏิบัติภาระงานที่แสดงออกถึงการรู้งาน รู้ตน รู้กลวิธีในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง นำมากำหนดเป้าหมายเพื่อวางแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และยอมรับผลของการปฏิบัติงานแล้วนำมาปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนเองให้พัฒนาต่อยอดไป

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, ความรับผิดชอบ, นักศึกษาครู

Abstract

This research aimed to develop a model and study the results of using learning model to promote student responsibility. The sample group was selected by cluster random sampling, consisting of first-year students, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, who studied the Philosophy of Education and Professionalism course in the first semester of the academic year 2024, consisting of 1 group and 28 students by Cluster random sampling. The research instruments consisted of 1) 6 learning management plans, 4 hours each, totaling 24 hours; 2) a responsibility assessment form for students to self-assess, a 5-level rating scale assessment form with 10 items; 3) a questionnaire on satisfaction with the learning management model, a 5-level rating scale with 15 items; and 4) a reflective record form, which was an open-ended question about the results of the learning management tasks, with 4 items. Data were analyzed using mean and standard deviation, t-test and content analysis.

The research results found that 1) the learning model that promotes student responsibility consisted of 4 components: principles, objectives, activity organization steps, and evaluation. There are 6 steps in learning management, namely “SPIRIT”, which are (1) Set goal (2) Design learning pathway (Plan) (3) Implement (Implement) (4) Review and improve (Review) (5) Evaluate success (Identify) and (6) Accept and change (Transform). 2) The results of using learning activities that promote student responsibility found that 2.1) Students had higher self-responsibility assessment scores after studying than before studying. Statistically significant at the .05 level. 2.2) Students were highly satisfied with the overall learning management model. 2.3) The results of reflection found that students thought, reflected and communicated about their learning after performing tasks that showed their knowledge of the work, self-awareness, and appropriate learning strategies. They used this to set goals for planning, reviewing, evaluating and accepting the results of the work and then used this to adjust their own learning for further development.

Keywords: Learning model, Responsibility, Student teachers

บทนำ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาส่วนรวมและชาติบ้านเมือง จึงจำเป็นต้องสร้างคน พัฒนาคคน และส่งเสริมให้คนไทยเป็นคนที่มีความรับผิดชอบสูง ซึ่งธรรมชาติของความรับผิดชอบต่อจะเกี่ยวพันกับ 3 คำคือ ตระหนัก สำนึก และมุ่งมั่น ความรับผิดชอบต่อจึงหมายถึง การทำหน้าที่ให้สำเร็จตามเป้าหมายใดเท่าตามข้อกำหนดหรือแนวทางหรือปรับปรุงให้มีความเหมาะสม (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ และคณะ, 2562) ในการพัฒนาคุณลักษณะการรู้คิดรับผิดชอบนั้น เป็นหนึ่งในห้าของมาตรฐานการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ในมิติด้านคุณธรรมจริยธรรม (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2553) ประกอบกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ได้กำหนด คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ข้อ 2

ไว้ว่า “เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณครูและยึดมั่นใน จรรยาบรรณ ของวิชาชีพครู ปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมการณ์ความเป็นครูด้วยความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ อุทิศตนและทุ่มเทในการเอาใจใส่ สร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาการเรียนรู้อะไรและผล ประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียน มีความพอเพียงและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้านวิชาการและ วิชาชีพ” (มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562, 2562) จะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบนั้นเป็นคุณลักษณะแรกที่ต้องการสร้างให้เกิดใน ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา แต่หากไม่สามารถพัฒนาได้ในระยะเวลาอันสั้น ฉะนั้นจึงต้องเร่งสร้างเพื่อ กล่อมเกลาและสร้างทักษะพื้นฐานของการคิดรับผิดชอบ จึงจะสามารถพัฒนาต่อยอดสู่ความยั่งยืน ได้ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2562)

อย่างไรก็ตามการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือการเรียนระดับมหาวิทยาลัย เป็นการเรียนที่ นักศึกษามีความเป็นอิสระมาก การที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาอย่างดี ต้องอาศัยความ ตั้งใจ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และการตั้งใจในการฝึกฝน และศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งแสวงหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้สูงขึ้น ความ รับผิดชอบต่อตนเองจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียน ดังนั้น การให้นักศึกษาครูได้ ตระหนักถึงความรับผิดชอบโดยเน้นวิธีคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญาอย่างรอบคอบ เพื่อนำไป ประกอบอาชีพครูและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในอนาคตด้วย (อนุสิษฐ์ พันธกล้า, 2560) โดย ลักษณะผู้เรียนรู้คิดรับผิดชอบมีคุณลักษณะสำคัญคือ 1) คิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ 2) มี ทักษะการตัดสินใจที่ดี 3) ตระหนักรู้ในตนเองและเข้าใจผู้อื่น 4) มีสำนึกรับผิดชอบ และ 5) มีทักษะ การจัดการความขัดแย้งและสื่อสารที่ดี การเรียนการสอนที่พัฒนาการรู้คิดรับผิดชอบจำเป็นต้อง สร้างผ่านประสบการณ์และความเข้าใจโดยการเรียนรู้เชิงบวก (Positive Learning) และเสริมพลัง (Empower) ให้กับผู้เรียนเพื่อสร้างทัศนคติที่ดี เริ่มจากการสร้างสมดุลระหว่างการรู้จักตนเอง (Self-Realization) และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Belonging) ที่เรียกว่า การเรียนรู้ที่เน้น พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning) และพัฒนาความเป็นพลเมือง ที่เรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Learning) เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เพื่อสร้างความรับผิดชอบในสิ่งที่จะเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีลักษณะสำคัญ 9 ประการคือ กิจกรรมแบบเปิด สภาพที่แท้จริง ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ความกระตือรือร้น กระบวนการคิด วิธีการหลากหลาย การมีปฏิสัมพันธ์ ความร่วมมือและความรู้ที่แท้จริง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และ คณะ, 2562) ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การเรียนรู้ส่วนบุคคล การเรียนรู้อย่างผู้เชี่ยวชาญ ที่ ทำให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ที่แปลกใหม่จากประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านการเรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหา การฝึกแก้ปัญหา การคิดตัดสินใจ และสามารถฝึก ความรับผิดชอบให้กับตนเองได้ระดับแรก เพื่อนำไปพัฒนาด้านตนเองในระดับวิชาชีพขั้นสูงต่อไป

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ตระหนักถึงความสำคัญ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลตลอดจนสู่องค์กร หากสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบนั้น เห็นได้ถึงความสัมพันธ์ของกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับ มหาวิทยาลัย ระดับคณะ และระดับหลักสูตร ที่มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน รายวิชาซีพครุตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นแบบอย่างในการ ดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตและพัฒนาครูที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐาน ปรัชญา แนวคิดในการ สร้างครู สร้างคน สร้างชาติ เป็นแหล่งผลิตครูที่มีคุณภาพอันเป็นที่ยอมรับในสังคมวิชาชีพครูและ หลักสูตรการเรียนการสอนที่จัดขึ้นก็สามารถดำเนินตามกรอบที่เป็นไปตามแนวโน้มการยกระดับ คุณภาพการผลิตครูให้ได้ครูดี ครูเก่ง เป็นไปตามที่สังคมต้องการ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านรูปแบบ หลักสูตรการผลิตครูมาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่มุ่งเน้นการ ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริงของผู้ประกอบวิชาชีพครู เช่น การมีประสบการณ์ตรงในห้องเรียน จริงช่วยฝึกการสะท้อนคิดได้ดี การเขียนบันทึกการเรียนรู้เป็นการทบทวนและสรุปองค์ความรู้ รายบุคคลเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ กิจกรรมจิตศึกษาช่วยทำให้เกิดพลังสงบ มีสมาธิในการเรียน การ สรุปองค์ความรู้ทำให้ได้ทบทวนและตรวจสอบความคิด การใช้คำถามนำของผู้สอนช่วยชี้แนะให้เกิด การสะท้อนคิด การมีส่วนร่วมในกิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะการสะท้อนคิด สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลายช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี สามารถนำแนวคิดที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ ประโยชน์ได้จริง การประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากมุมมองที่ หลากหลาย (ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมของนักศึกษาอย่าง หลากหลาย เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาซีพครุของสิริ รัตน์ นาकिन (2559) รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ของนงเยาว์ อุทุมพร (2564) รูปแบบการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความซื่อสัตย์ สุจริตของนักศึกษาของปรีชา ธนะวิบูลย์ จิรภัทร อาคนารี และนงเยาว์ อุทุมพร (2565) ที่มี ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษาได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ความรับผิดชอบและเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประเมินผลตาม สภาพจริงให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนานักศึกษาครูที่ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนรายวิชาซีพครุ คณะครุ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาซีพครุที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษามีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายน้อย ส่งงานไม่ทันตามกำหนดเวลา หรือทำงาน ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นครูในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของ นักศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้แก่
  - 2.1) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษาก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
  - 2.2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีคะแนนการประเมินความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้รูปแบบการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาคู

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบฯ ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการนำรูปแบบฯ ไปใช้ และขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและเผยแพร่รูปแบบการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาครู และได้ออกแบบการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯไปใช้ และกำหนดแบบแผนการทดลอง ผู้วิจัยเลือกใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest- Posttest Design) นำเสนอแบบแผนการวิจัย ดังนี้

กลุ่มทดลอง	การทดลอง		
	O ₁	X	O ₂
O ₁	หมายถึง	การประเมินความรับผิดชอบก่อนการใช้รูปแบบ	
X	หมายถึง	รูปแบบฯ	
O ₂	หมายถึง	การประเมินความรับผิดชอบหลังการใช้รูปแบบ	

2. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเป็นนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 10 สาขาวิชา สาขาวิชาละ 1 หมู่เรียน ได้แก่ สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา พลศึกษา ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ทั่วไป และสังคมศึกษา จำนวน 10 ห้องเรียน รวม 300 คน โดยในแต่ละหมู่เรียนนักศึกษามีบริบทที่ใกล้เคียงกันจากการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และแผนการศึกษาในหลักสูตร กำหนดให้ นักศึกษาทุกหมู่เรียนเรียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครูมืออาชีพในชั้นปีที่ 1

ตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2570 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest- Posttest Design ใช้เวลาในการทดลอง 6 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเข้าร่วมการวิจัยพิจารณา ดังนี้ (1) เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรายวิชาชีพรู วิชาปรัชญาการศึกษา และความเป็นครูมืออาชีพ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 (2) เป็นนักศึกษาที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอน (3) เป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม (4) เป็นนักศึกษาที่มีความต้องการเสริมสร้างความรับผิดชอบของตนเอง

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครูมืออาชีพ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ดังนี้ (1) อุดมการณ์และจิตวิญญาณความเป็นครู (2) คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู (3) จรรยาบรรณวิชาชีพครู (4) การประพฤติตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (5) คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ (6) ต้นแบบครูดีในดวงใจ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของนักศึกษา การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ส่วนบุคคล การเรียนรู้อย่างผู้เชี่ยวชาญ การคิดรับผิดชอบ การวัดและประเมินผลการปฏิบัติ และการประเมินตนเอง จากนั้นจึงได้จัดทำร่างรูปแบบ ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรม แบบประเมินความรับผิดชอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านได้ตรวจสอบความตรงและประเมินความเหมาะสม ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะว่า ควรมีการประเมินความรับผิดชอบจากอาจารย์ผู้สอนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม และใช้คำถามกระตุ้นการคิดระหว่างการทำกิจกรรมด้วย ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุง

และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาปรับแก้ไขจนได้เครื่องมือการวิจัย 3 ชนิด ได้แก่

1) แบบประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษา สำหรับนักศึกษาประเมินตนเอง เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) จำนวน 10 ข้อ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการประเมินการเรียนรู้ส่วนบุคคลของ Bray and McClaskey (2015) และการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญของ Ertmer and Newby (1996) จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ภูมิปัญญา ด้านกระบวนการกำกับตนเอง และด้านความรับผิดชอบ จำนวน 10 ข้อ หาคุณภาพโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าระหว่าง 0.8-1.0 แล้วหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) มีค่าระหว่าง 0.38-0.73 และค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอร์นบาค (Alpha-Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.793

2) แบบบันทึกสะท้อนคิด เป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับผลการปฏิบัติภาระงานจากการจัดการเรียนรู้ หาคุณภาพโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าเท่ากับ 0.8

3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำแนกเป็น 4 ด้านคือด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านการประเมินผล และด้านผลลัพธ์ จำนวน 15 ข้อ หาคุณภาพโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 แล้วนำไปทำการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) มีค่าระหว่าง 0.42- 0.87 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอร์นบาค (Alpha-Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.83

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดทำเค้าโครงและเครื่องมือการวิจัยเพื่อเสนอขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และได้รับอนุมัติใบรับรองเลขที่ HE6720039 เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2567 2) ประชุมนิเทศนักศึกษาเพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัย และพิจารณาংশื่อในหนังสือแสดงความยินยอมและเข้าร่วมการวิจัย 3) จัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ๆ ละ 4 ชั่วโมง ในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครูมืออาชีพ โดยให้นักศึกษาทำการประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษาก่อนเรียน และทำการบันทึกการสะท้อนคิดหลังกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง 4) เมื่อครบทุกแผนแล้วให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ จากนั้นนำไปตรวจสอบความเรียบร้อยและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษา เปรียบเทียบก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วัดด้วยแบบประเมินความรับผิดชอบของตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ t-test (for dependent)

2) การบันทึกการสะท้อนคิด วัดด้วยแบบบันทึกการสะท้อนคิด เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสะท้อนคิดในกระบวนการกำกับตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3) ความพึงพอใจต่อรูปแบบ วัดด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา หมายถึง แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล ดังนี้

หลักการ เน้นเรียนรู้บนฐานการคิดรับผิดชอบตามแนวคิดการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized learning) และการเรียนรู้อย่างผู้เชี่ยวชาญ (Expert learning) ให้ผู้เรียนได้รู้งาน รู้ตน รู้กลวิธีในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง นำมากำหนดเป้าหมายเพื่อวางแผนตรวจสอบ ประเมินผล และยอมรับผลของการทำงาน แล้วสะท้อนคิดไตร่ตรองเพื่อปรับเปลี่ยน การเรียนรู้ของตนเองให้พัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ภูมิปัญญา 2) ด้านกระบวนการกำกับตนเอง และ 3) ด้านความรับผิดชอบ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน คือ “SPIRIT” ได้แก่

1) กำหนดเป้าหมาย (Set goal) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ ทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม เพื่อกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง 2) หลากหลายเส้นทางเรียนรู้ (Plan) เป็นการวางแผน สร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองโดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาทั้งกลวิธีด้านปัญญา แรงจูงใจและสภาพแวดล้อม 3) สู่การปฏิบัติ (Implement) เป็นการลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ 4) ตรวจสอบทบทวน (Review) เป็นการสะท้อนผลระหว่างการปฏิบัติงานเพื่อทบทวนและตรวจสอบว่า เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาให้การปฏิบัติงานต่อเนื่องจนเสร็จงาน 5) ใ้ใคร่ครวญความสำเร็จ (Identify) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนหรือไม่ อย่างไร

6) ซีเหตุยอมรับปรับเปลี่ยน (Transform) เป็นการสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติงานในการปรับปรุง/พัฒนากระบวนการกำกับตนเอง ยอมรับผลการกระทำของตนเองและพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

การประเมินผล นักศึกษาประเมินความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง จากพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออกถึงการรู้งาน รู้ตน รู้กลวิธีในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง นำมากำหนดเป้าหมายเพื่อวางแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และยอมรับผลของการปฏิบัติงานแล้วนำมาปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนเองให้พัฒนาต่อไป จำแนกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ อภิปัญญา 2) ด้านกระบวนการกำกับตนเอง และ 3) ด้านความรับผิดชอบ และประเมินการสะท้อนคิด หมายถึง พฤติกรรมการคิดไตร่ตรองและสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองหลังการปฏิบัติภาระงานในประเด็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ สิ่งที่ได้ดี ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองในครั้งต่อไป

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา (SPIRIT Model)

ผลการพัฒนารูปแบบฯ โดยการประเมินร่างรูปแบบ เป็นการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทำการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบฯ พบว่า รูปแบบมีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความรับผิดชอบโดยรวมของนักศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา

การประเมินตนเอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	28	50	24.89	4.24	25.21*	.000
หลังเรียน	28	50	43.04	4.38		

$P < .05$

จากตาราง 1 พบว่า นักศึกษามีคะแนนการประเมินความรับผิดชอบของตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการสะท้อนคิดพบว่า นักศึกษาได้คิดไตร่ตรองและสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองหลังการปฏิบัติภาระงานที่แสดงออกถึงการรู้งาน รู้ตน รู้กลวิธีในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง นำมากำหนดเป้าหมายเพื่อวางแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และยอมรับผลของการปฏิบัติงานแล้วนำมาปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนเองให้พัฒนาต่อยอดไป

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหา		4.31	0.60	มาก
1	มีความน่าสนใจ	4.29	60.00	มาก
2	มีความยากง่ายเหมาะสม	4.43	0.57	มาก
3	สอดคล้องกับบริบทงานครู	4.21	0.63	มาก

ด้านกิจกรรม		4.35	0.68	มาก
4	มีความหลากหลาย	4.18	0.48	มาก
5	เหมาะสมกับเวลา	4.07	0.77	มาก
6	มีสถานการณ์ที่กระตุ้นสำนึกรับผิดชอบ	4.68	0.61	มากที่สุด
7	กระบวนการทำงานเดี่ยว/กลุ่ม	4.36	0.78	มาก
8	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	4.46	0.58	มาก
ด้านการประเมินผล		4.46	0.59	มาก
9	การให้ข้อมูลย้อนกลับ	4.36	0.62	มาก
10	การสะท้อนผล	4.43	0.57	มาก
11	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.61	0.57	มากที่สุด
ด้านผลลัพธ์		4.48	0.58	มาก
12	ทำให้มีความรู้ในการปฏิบัติงาน	4.29	0.60	มาก
13	ทำให้สามารถกำกับตนเองในการปฏิบัติงาน	4.54	0.58	มากที่สุด
14	ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาได้จริง	4.57	0.57	มากที่สุด
15	สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	4.54	0.58	มากที่สุด
โดยรวม		4.40	0.62	มาก

จากตาราง พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.40$ S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจด้านผลลัพธ์มากที่สุด ($\bar{X}=4.48$ S.D.=0.58) รองลงมาคือด้านการประเมินผล ($\bar{X}=4.46$ S.D.=0.59) ด้านกิจกรรม ($\bar{X}=4.35$ S.D.=0.68) และด้านเนื้อหา ($\bar{X}=4.31$ S.D.=0.60) ตามลำดับ โดยนักศึกษามีผลการประเมินความพึงพอใจในข้อ 6 มีสถานการณ์ที่กระตุ้นสำนึกรับผิดชอบ ($\bar{X}=4.68$ S.D.=0.61) ข้อ 11 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X}=4.61$ S.D.=0.57) ข้อ 14 ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา ($\bar{X}=4.57$ S.D.=0.57) และข้อ 15 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ($\bar{X}=4.54$ S.D.=0.58) อยู่ในระดับมากที่สุด และนักศึกษามีผลการประเมินความพึงพอใจน้อยที่สุดคือข้อ 5 เหมาะสมกับเวลา ($\bar{X}=4.07$ S.D.=0.77)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจากผลการวิจัย จึงนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา ได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล โดยมีผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า รูปแบบนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้พัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษาครู ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบฯ ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการนำรูปแบบฯ ไปใช้ และขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและเผยแพร่รูปแบบฯ ตามแนวทางของทิสนา แชมมณี (2560) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ ต้องพิจารณาตามวัตถุประสงค์เป็นหลัก ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดพื้นฐานมาสังเคราะห์เป็นหลักการสำคัญของรูปแบบ ได้แก่ 1) การคิดรับผิดชอบ ของไพฑูริย์ สินลารัตน์ และคณะ (2562) 2) การเรียนรู้ส่วนบุคคล(Personalized Learning) ของ Bray and McClaskey (2015) 3) การเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Learning) ของ Ertmer and Newby (1996) และได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน คือ “SPIRIT” ที่สามารถส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาครูได้ ดังนี้ ขั้นที่ 1) **กำหนดเป้าหมาย (Set goal)** เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ ทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม เพื่อกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ส่วนบุคคลของ Bray and McClaskey (2015) ที่ว่า เมื่อผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ปัญหาที่ต้องการแก้ไข จะคิดทบทวนถึงความรู้หรือประสบการณ์ที่เคยใช้ในการแก้ปัญหานั้น หรือเชื่อมโยงประสบการณ์เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างทางเลือกและตัดสินใจ ขั้นที่ 2) **หลากหลายเส้นทางเรียนรู้ (Plan)** เป็นการวางแผน สร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองโดยใช้ความรู้แก้ปัญหาทั้งกลวิธีด้านปัญญา แรงจูงใจและสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญของ Ertmer and Newby (1996) ที่ว่า เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาจะนำความรู้แก้ปัญหา (Metaknowledge) มาใช้โดยคิดทบทวนหรือศึกษาค้นคว้าด้วยกลวิธีด้านปัญญา แรงจูงใจและสภาพแวดล้อมว่าตนเองมีความรู้อะไรบ้างที่จะใช้ในการทำงานนี้ให้สำเร็จ ตนเองต้องใช้ความพยายามมากแค่ไหน ทำงานนี้ไปเพื่ออะไร และจะทำงานนี้ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร แล้ว

นำมาออกแบบวางแผนการทำงานหรือกำหนดเป็นปฏิทินการทำงาน ขั้นที่ 3) **สู่การปฏิบัติ** (Implement) เป็นการลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญของ Ertmer and Newby (1996) ที่ว่า เมื่อผู้เรียนได้ใช้ความรู้แก้ปัญหา ออกแบบวางแผนการทำงานแล้วจะต้องใช้กระบวนการกำกับตนเอง (Metacontrol หรือ Self-regulation) เพื่อปฏิบัติงานตามแผน (Planning) ตรวจสอบ (Monitoring) และประเมินผล (Evaluation) ระหว่างการทำงานเพื่อให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ ขั้นที่ 4) **ตรวจวัดทบทวน** (Review) เป็นการสะท้อนผลระหว่างการปฏิบัติงานเพื่อทบทวนและตรวจสอบว่า เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาให้การปฏิบัติงานต่อเนื่องจนเสร็จงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญของ Ertmer and Newby (1996) ที่ว่า เมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามแผนแล้ว จะต้องสะท้อนผลระหว่างการปฏิบัติงาน (Reflection in action) เพื่อกำกับติดตามผลจนเสร็จสิ้นตามแผนที่กำหนด ขั้นที่ 5) **ใคร่ครวญความสำเร็จ** (Identify) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญของ Ertmer and Newby (1996) ที่ว่า เมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามแผนแล้ว จะต้องสะท้อนผลหลังการทำงาน (Reflection on action) เพื่อประเมินผล ขั้นที่ 6) **ชี้เหตุยอมรับปรับเปลี่ยน** (Transform) เป็นการสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติงานในการปรับปรุง/พัฒนากระบวนการกำกับตนเอง ยอมรับผลการกระทำของตนเองและพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบตามแนวคิดการคิดรับผิดชอบของไพทอร์ย สีนลาร์ตัน และคณะ (2562) ที่ว่า ความรับผิดชอบ เป็นการยอมรับผลจากการกระทำของตนเองทั้งด้านดีและด้านลบ ซึ่งผู้ที่มีความรับผิดชอบ จะยอมรับและปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานของตนเองจากจุดด้อยหรือความผิดพลาดที่เกิดจากการทำงานตามข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่นหรือจากการสะท้อนคิดของตนเอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนและประเมินผลตามที่กำหนดไว้จนได้รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของนงเยาว์ อุทุมพร (2564) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามกระบวนการ 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยมาใช้สังเคราะห์เป็นโครงสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรม 2) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมโดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและการหา

ประสิทธิภาพ 3) นำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้ และ 4) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม เช่นเดียวกับงานวิจัยของรานี ลิมเจริญ (2564) ได้พัฒนาผู้เรียนโดยใช้แนวคิดการกำกับตนเองเพื่อเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

2. ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา จำแนกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 นักศึกษามีคะแนนการประเมินความรับผิดชอบของตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบนี้สามารถกระตุ้นให้นักศึกษามีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการเรียนนี้ออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Learning) ของ Ertmer and Newby (1996) ที่เน้นการปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงการรู้งาน รู้ตน รู้กลวิธีในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง นำมากำหนดเป้าหมายเพื่อวางแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และยอมรับผลของการปฏิบัติงานแล้วนำมาปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนเองให้พัฒนา ส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบที่จำแนกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้แก้ปัญหา 2) ด้านกระบวนการกำกับตนเอง และ 3) ด้านความรับผิดชอบ เมื่อนักศึกษาเกิดการรู้คิดจากประสบการณ์ตรงที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังเช่นงานวิจัยของปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2562) ที่พบว่า การมีประสบการณ์ตรงในห้องเรียนจริงช่วยฝึกการสะท้อนคิดได้ดี การเขียนบันทึกการเรียนรู้เป็นการทบทวนและสรุปองค์ความรู้รายบุคคลเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ กิจกรรมจิตศึกษาช่วยทำให้เกิดพลังสงบ มีสมาธิในการเรียน การสรุปองค์ความรู้ทำให้ได้ทบทวนและตรวจสอบความคิด การใช้คำถามนำของผู้สอนช่วยชี้แนะให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ช่วยพัฒนาทักษะการสะท้อนคิดเพื่อการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา บริพัต (2559) ที่ได้ทำการศึกษาการเรียนรู้ส่วนบุคคลโดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและสะท้อนคิดด้วยการใช้คำถามระหว่างการทำงาน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาและทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบสำคัญที่ว่า การเขียนบันทึกสะท้อนคิดทุกครั้งหลังกิจกรรม ช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning Approach) ของ Bray and McClaskey (2015) ที่ว่า การที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความตระหนัก และมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีส่วนร่วมในการออกแบบ

กิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ครูมีบทบาทเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ และสร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียนแต่ละคน ประกอบกับการที่นักศึกษาได้สะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นกระบวนการกำกับตนเอง (Self-regulation) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูราเชื่อว่า การกำกับตนเองนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การเรียนด้วยความตั้งใจ (Motivation) 2) การกำกับตรวจสอบ (Monitoring) และ 3) การรู้คิด (Cognition) ทำให้ผู้เรียน มีความรับผิดชอบและสามารถควบคุมพฤติกรรมในการเรียนรู้ของได้มากขึ้น สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้ถึงการใช้กลวิธีในการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีการจูงใจตนเองเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ที่ได้ตั้งไว้ได้ (ปาริญา ราพา และ ฉัตรวิไล สุรินทร์ขมพู. 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2562) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสะท้อนคิดของนักศึกษาครู พบว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ มี 6 ขั้น ใช้ชื่อว่า “S4CL” ได้แก่ เรียนรู้ตนเอง (Self learning) ร่วมมือเรียนรู้ (Collaborative Learning) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Collaborative Sharing) ร่วมสรุป องค์ความรู้ (Collaborative Constructing) ร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ (Collaborative Evaluating) และบันทึกผลการเรียนรู้และสะท้อนคิด (Learning Log and Reflective Thinking) สามารถพัฒนาการสะท้อนคิดของนักศึกษาได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสิษฐ์ พันธกล้า (2560) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมุติ สามารถพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษาได้ ดังเช่นที่ Sulaima and Ruchi (2018) ได้กล่าวว่า ความรู้อภิปัญญาช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ (Accountability) จากการที่ผู้เรียนได้ตระหนักในกลวิธีการทำงานที่ได้วางแผน ลงมือปฏิบัติและตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง และส่งผลทำให้เกิดการกำกับตนเองสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

2.2 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้สามารถส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้อย่างผู้เชี่ยวชาญของ Ertmer and Newby (1996) ที่เชื่อว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการสะท้อนผลการทำงานของตนเอง เมื่อนักศึกษาตระหนักว่าความรับผิดชอบคือผลของการกระทำ และเห็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม และอาจารย์ ส่งผลให้นักศึกษาสามารถยอมรับและปรับเปลี่ยนการทำงานของตนเอง อีกทั้งการออกแบบกิจกรรมที่ให้นักศึกษาทำงานผ่านกระบวนการ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เมื่อนักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา ได้แสดงออกถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ และสัมผัสประสบการณ์ตรง ทำให้นักศึกษาพึงพอใจในรูปแบบนี้ สอดรับกับหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของ Mara (2023) ที่ว่า ผู้เรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญจะมีแนวทางในการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เป็นการประเมินตนเองและตั้งคำถามกับตนเองว่า อะไรที่ทำได้ดีและอะไรที่ต้องปรับปรุง 2) การวางแผน (Planing) เป็นการนำจุดที่ต้องปรับปรุงในข้อ 1 มาวางแผนพัฒนาทักษะใหม่ในการทำงานให้สำเร็จ และทดลองทำตามแผน 3) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลการทำงานตามแผนว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำผลไปพัฒนาในวงรอบต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของนางเยาว์ อุทุมพร (2564) ปารีญา ราพา และ ฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู (2565) และสายใจ ระดมสุข (2566) ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักศึกษาได้คิดไตร่ตรองและสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนรู้สามารถส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาครูได้ จึงควรเสนอแนะให้สถาบันผลิตครูได้นำไปใช้ในการส่งเสริมความรับผิดชอบให้แก่นักศึกษา เช่น การบูรณาการในวิชาที่เรียน บูรณาการในกิจกรรมพัฒนานักศึกษา กิจกรรมเสริมความเป็นครู โดยเฉพาะการบูรณาการผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

1.2 เนื่องจากข้อจำกัดในด้านระยะเวลาในการทำกิจกรรม จึงควรศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลหรือนวัตกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับเวลาและบริบทของนักศึกษาแต่ละสาขาวิชาด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษาอย่างรอบด้าน เช่น การประเมินจากเพื่อน การประเมินจากครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาตัวแปรตามอื่น ๆ ที่เกิดจากการใช้รูปแบบนี้ เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย งบประมาณเงินรายได้ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พิชญากิริรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาคนิน อาจารย์ ดร. สาวิตรี เถาว์โท และอาจารย์ชนารักษ์ เวชสวัสดิ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย และขอขอบพระคุณท่านผู้บริหาร คณาจารย์ และนักศึกษาที่ให้ความร่วมมือในงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

- ทศนา แคมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 21). จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
 ทศนา ประสานตรี. (2555). การพัฒนารูปแบบความเป็นครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัย
 นครพนม. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 2(3), 25-32. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/54446>
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรม
 จริยธรรมสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. *วารสาร
 ศึกษาศาสตร์ มสธ*, 14(2), 105-119. <https://ir.stou.ac.th/bitstream/123456789/487/1/44241.pdf>
- ปรีญา ปริพุด. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ส่วนบุคคลเพื่อส่งเสริม
 ความเป็นผู้เรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญ [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์],
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ปารีญา ราฟา และ ฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู. (2565). การพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนแบบออนไลน์โดยการใช้โปรแกรมการกำกับตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสาร มจร อุบล* *ปริทรรศน์*, 8(2), 799-808. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/267123>
- ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสะท้อนคิดของนักศึกษาครู. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 25(1), 188-205. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/view/199140>
- ปรีชา ณะวิบูลย์ จีรภัทร อาदनารี และนงเยาว์ อุทุมพร. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. *วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรีรับใช้สังคม* *สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 9(1), 1-16. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/DRURDI/article/view/257448>
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงศ์, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ และไสว พักขาว. (2562). *คิดรับผิดชอบ : สอนและสร้างอย่างไร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562. (2562, 6 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56ง. หน้า 12.
- รานี ลิ้มเจริญ. (2564). ผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แนวคิดการกำกับตนเองเพื่อเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเชิงกระบือ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 38(104), 82-93. https://eptb.swu.ac.th/jemeptb_vol-38-104/
- สายใจ ระดมสุข. (2566). การศึกษาความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 24(1), 47-64. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/view/242063>

- สิริรัตน์ นาคิน. (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู* [วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทชั้นบัณฑิต], มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2554). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2553*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อนุสิษฐ์ พันธุ์กล้า. (2560). ผลการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ โดยใช้บทบาท สมมติสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 2(4), 77-89. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/EJFE/article/view/838>
- Bray, B. and McClaskey, K. (2015). *Make Learning Personal*. Corwin.
- Ertmer, P.A. and Newby, T.J. (1996). The Expert Learner : Strategic, Self - regulated and Reflective. *Instructional Science*, 24(1), 1 24. <https://doi.org/10.1007/BF00156001>
- Mara C. D. (2023). A practical guide to expert learner skills in the research environment. *Molecular Biology of the Cell*, 34(5), 1-4. <https://www.molbiolcell.org/doi/epdf/10.1091/mbc.E22-11-0517>
- Sulaima, S. and Ruchi, D. (2018). Metacognition in the context of education: an overview. *International Journal of Research in Economics and Social Science (IJRESS)*, 8(3), 480-488. <https://euroasiapub.org/metacognition-in-the-context-of-education-an-overview/>